

<https://www.president.gov.ua/news/olena-zelenska-rozpovila-yak-vtilyuyetsya-genderna-rivnist-v-80133> (дата звернення: 05.02.2023).

7. «Партнерство Біарріц»: в Україні оцінили досягнення на шляху створення рівних можливостей для всіх громадян. *Євроінтеграційний портал*. 2021. URL: <https://eu-ua.kmu.gov.ua/node/4287> (дата звернення: 04.02.2023).

Богдан Б. В.,
*кандидат юридичних наук, доцент кафедри
публічного та міжнародного права,
Київський національний економічний університет
імені Вадима Гетьмана,
Київ, Україна*

РЕАЛІЗАЦІЯ ДЕРЖАВНОЇ ПОЛІТИКИ ЩОДО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРИНЦИПІВ ЕГАЛІТАРНОСТІ ЖІНОК І ЧОЛОВІКІВ У СФЕРІ ОСВІТИ

Тривалий час у переважній більшості країн світу превалювали статеві відмінності чоловіка і жінки над індивідуальними відмінностями їх як особистостей. Проте в умовах сьогодення, яке зазнає глобалізаційних, трансформаційних, інтеграційних процесів, принципи егалітарності набувають все більшого поширення та застосування.

На думку Н. Гербут, принципи егалітарності сприймаються вже як загальноприйнятні суспільні норми, що стало наслідком переосмислення таких загальновживаних понять як «справедливість», «рівність», «свобода», «незалежність», «права», а також ґрунтовної переоцінки ролі статі в суспільному житті [1, с. 338].

Поняття «егалітаризм» в Енциклопедії сучасної України вживається як принцип організації суспільних відносин в державі та суспільстві на засадах рівного економічного, майнового стану громадян [2]. Проте ретроспективний аналіз чинного законодавства дає підстави дійти висновку, що егалітарність, як принцип організації суспільних відносин, застосовується в національному законодавстві досить давно. Сутність цього поняття з'явилась в українському законодавстві зокрема в ст. 1 Закону України «Про забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків» [3], що містить два окремі терміни: «рівні права жінок і чоловіків» та «рівні можливості жінок і чоловіків», які передбачають, перш за все, відсутність будь-яких обмежень за ознакою статі та будь-яких можливих привілеїв. Ст. 21 зазначеного Закону України передбачає забезпечення державою через навчальні заклади рівних умов для жінок і чоловіків під час вступу до навчальних закладів, рівних умов оцінювання знань та надання грантів

Свого логічного подальшого закріплення на законодавчому рівні з метою правового забезпечення сфери освіти принцип егалітарності набув у Стратегії впровадження гендерної рівності у сфері освіти до 2030 року, затвердженої Розпорядженням Уряду 20 грудня 2022 року (далі – Стратегія) [4], яка, на наш погляд, визначає ключові напрями державної політики щодо забезпечення рівності прав і можливостей суб'єктів надання та отримання освітніх послуг. Відповідно до цієї Стратегії впровадження принципів егалітарності передбачає відповідність їх змісту з концепціями, програмами, планами, які розроблятимуться провідними вченими з урахуванням міжнародного досвіду, а в контексті євроінтеграційних напрямів, які обрала Україна, сфера освіти також потребує впровадження принципів егалітарності.

Освіта відіграє визначальну роль в розвитку особистості, у взаємодії членів суспільства між собою, тому державна політика щодо забезпечення принципів егалітарності

має бути спрямована на недопущення дискримінації за ознакою статі, запобіганню будь-яких проявів насильства стосовно жінок, рівну участь жінок і чоловіків в процесі прийняття суспільно важливих рішень. При цьому, на наш погляд, вказана Стратегія, декларуючи як мету запобігання насильству та будь-яких його проявів проти жінок, не містить положень щодо аналогічного насильства проти чоловіків, що не відображає в повному обсязі сутність рівності прав та можливостей, адже насильство може мати прояв не лише фізичного, а й психоемоційного характеру.

Державна політика щодо забезпечення принципу егалітарності у сфері освіти передбачає сприяння рівному доступу до здобуття освіти та участі у науці незалежно від статі здобувачів освітніх чи освітньо-наукових рівнів, їх віку та інших ознак. Хоча з огляду на те, що декларування мети вищезгаданої Стратегії містить вживанням словосполучень «жінок і чоловіків», на наш погляд, закріплюється розмежування учасників освітнього процесу саме за ознакою статі. Забезпечення рівності прав та рівності можливостей жінок і чоловіків у сфері освіти має базуватись перш за все на фундаментальних основах прав людини в цілому, що передбачають рівність всіх людей від народження незалежно від статі, раси, нації, релігійних та політичних вподобань тощо.

Державна політика щодо забезпечення принципу егалітарності у сфері освіти має полягати не лише в декларуванні заборонних норм щодо дискримінації за ознакою статі відповідно до ст. 6 Закону України «Про забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків», а й в недопущенні будь-яких проявів статевої дискримінації, створенні передумов для отримання рівних можливостей, що полягають в загальнодоступності освіти, її набутті незалежно від статі; формуванню такого публічного простору, який би сприяв утвердженню рівних прав та можливостей жінок і чоловіків; удосконаленню законодавства, що врегульовує правовідносини у сфері надання та отримання освітніх та наукових послуг. Проте така спрямованість державної політики може мати і зворотній ефект, коли жінки будуть здобувати освіту, що вимагає вищої витривалості, міцнішої фізичної підготовки, набуття навичок, фізіологічно притаманних чоловічій статі.

З огляду на вищевикладене, вважаємо можливим констатувати, що державна політика щодо забезпечення принципу егалітарності у сфері освіти має уникати декларування крайнощів гендерного підходу за статевою ознакою та будуватись перш за все не на збільшенні так званої «меншовартості» жінок та жіночого рівноправ'я, а й на запобіганні та унеможливленні зниження ролі чоловіків при забезпеченні освітніх та освітньо-наукових послуг.

Список використаних джерел:

1. Гербут Н. Формування егалітарного гендерного світогляду у політичному вимірі: концептуально-історичний аналіз. *Наукові записки*. Випуск 1 (63). С. 337–352.
2. Егалітаризм / Є. І. Суїменко // Енциклопедія Сучасної України [Електронний ресурс] / Редкол.: І. М. Дзюба, А. І. Жуковський, М. Г. Железняк [та ін.]; НАН України, НТШ. К.: Інститут енциклопедичних досліджень НАН України, 2009. URL: <https://esu.com.ua/article-18588> (дата звернення: 09.02.2023).
3. Про забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків: Закон України від 08 вересня 2005 р. № 2866-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2866-15#Text> (дата звернення: 10.02.2023).
4. Про схвалення Стратегії впровадження гендерної рівності у сфері освіти до 2030 року та затвердження операційного плану заходів на 2022-2023 роки з її реалізації: Розпорядження Кабінету Міністрів України від 20 грудня 2022 р. № 1163-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1163-2022-%D1%80#Text> (дата звернення: 10.02.2023).